

FLADSÅ

UDGRAVNINGSBERETNING

Næstved Museum - journal nr. NÆM 1994:107

NÆSTVED MUSEUM 1994

Lokalitetens data.

NÆM j.nr. 1994:107
Bopladsområde, sen førromersk jernalder/tidlig ældre romertid.
Fladså, Mogenstrup sogn.
Hammer hrd., Præstø.
Sted/top. nr. 05.04.06
NM sb. 11
4 cm kort nr. 1512 III NV
Matr. nr.

Indholdsfortegnelse.

Resume	s.	2
Undersøgelsens forhistorie	s.	2
Topografi	s.	2
Målesystem	s.	2
Metodik og forløb	s.	3
Anlægsbeskrivelse	s.	4
Fundliste	s.	12
Tegningsliste	s.	13

Resume.

Udgravning i et ca 100 x 9 m stort areal nordvest for Fladså, på en mark tilhørende Fladsågård. Ved udgravningen blev påtruffet en række fyldskifter i form af gruber og stolpehuller, heriblandt et muligt hegnsforløb - anlæg AK.

I udgravningsområdet omslutter dette den nordvestlige del af en lokal højning, som iøvrigt primært markerer sig umiddelbart sydøst for udgravningsområdet.

Udgravningen synes således at have fulgt udkanten af en bebyggelse, evt et isoleret gårdsanlæg.

Der blev ikke gjort fund af daterende materiale fra hegnsforløbet, men fund af keramik i en grube tæt nordøst for dette, heriblandt dele af en lille skål med X-formet øre, angiver muligheden for, at der her er tale om en bebyggelse fra sen førromersk jernalder/tidlig romertid.

To stolpehuller fra lokaliteten EB og DJ havde karakter af tagbærende stolpehuller, og stod med en passende indbyrdes afstand. Der kunne dog ikke påvises yderligere stolpehuller af samme karakter, som kunne knyttes til disse, på trods af målrettede forsøg på lokalisering af sådanne i omgivende areal.

Undersøgelsens forhistorie.

Udgravningen på denne lokalitet indgik som en af flere "forebyggende" undersøgelser forud for anlægsarbejdet i forbindelse med nedlægning af SEAS/KONTEK-elkablet. Udgravningen blev foretaget på baggrund af forudgående rekognoscering i området, samt prøvegravning (NEM 1994:100-CA), som gennem fund af diverse flintafslag antydede muligheden for bebyggelse fra neolitikum.

Topografi.

Udgravningen blev foretaget ca 100 m vest for Fladså i et sandet, relativt lavtliggende fladt område, med små lokale højninger i de omgivende arealer. Undergrundsmaterialet på stedet bestod helt overvejende af fin gul sand med stedvise indslag af lerlag. På baggrund af iagttagelser i diverse fyldskifter kunne det konstateres, at sandet i området i stor udstrækning må være vandaflejret - se beskrivelse til fyldskifte BD.

Målesystem.

Med henblik på muligheden for udvidelse af udgravningen blev der i den sydlige del af udgravningen afsat et punkt 100x/100y som udgangspunkt for et normalt retvinklet koordinatsystem, med x- og y akserne voksende i henholdsvis østlig og nordlig retning.

Som daglig fixpunkt for højdeindmålinger valgtes toppen af en

Anlægsbeskrivelse.

AA: Se BA

AB: Udgår

BA: 2 sammenhængende gruber (minimum)

Op til ca 60 cm dyb, med en fyld som BD. Til forskel fra denne indgår dog mindre lag og klumper af meget sandet blåler, som også indgår som en markant del af undergrunden mod SSØ.
Se iøvrigt beskrivelse af BD.

BB: Grube

Op til 52 cm dyb.
Fyld som BD, dog udpræget mere lagdelt og iøvrigt med kraftigt indslag af en meget sandet blåler.
Se iøvrigt beskrivelse af BD.

BC: Grube

Op til 40 cm dyb.
Lagdelt med et øvre tørveagtigt lag på ca 10 cm, og herunder et meget sandet blålers?-lag.
Dette blåler må være tilført andetsteds fra, idet gruben er nedgravet i gul, let leret undergrundssand, uden spor af blåler.
Se iøvrigt beskrivelse af BD.

BD: Grube

Delvis lagdelt, delvis spættet fyld af mørkbrun, gråbrun, grålig gulbrun, grå og gul, let leret sand.
Gruben gravet ned til en dybde af op til 60 cm .
Ujævnt skrånende sider mod ujævn flad bund.
Gravet ned i dels gul, let leret undergrundssand, som overlejrer et ca 4 cm tykt, mørkt gulbrunt, tørveagtigt lag, som igen overlejrer et markant lagdelt lag af gullige sandstriber adskilt af tynde gulbrune striber af leret/tørveagtig karakter.
Hele denne lagfølge giver klart indtryk af at være vandaflejrret, og angiver således tilstedeværelsen af en tidligere sø eller fjord i området.
Lagfølgen kunne iagttages ved flere af snittene gennem de øvrige gruber i området.

Fællesbeskrivelse for fyldskifterne BA (AA), BB, BC, BD og BJ.

Sydvestligt i udgravningsfeltet blev afdækket en række gruber, som ved snit viste sig at have et gennemgående fællespræg.
Som repræsentant for disse gives ovenfor en mere udtømmende beskrivelse af grube BD og de øvrige gruber beskrives mere summarisk med udgangspunkt i denne.
Gruberne var gennemgående fundfattige, mest fundrig var her den øst-vest gående profilgrøft i BJ, som i begge ender gav fund af

keramik samt lidt flintafslag.

For overfladedimensioner til gruberne henvises til fladetegningerne.

Med den spredte forekomst af blåler i gruberne kan disse tolkes som resultat af lertagning, hvor grube BC i så henseende skiller sig ud som et muligt lerdepot eller en lerbearbejdningsgrube.

BE: Udgår

BF: Stolpehul?

47 cm bredt, 16 cm dybt i vestvendt snit.

Delvis gulspættet lys grågul, let leret sand ned i lys grågul, sandet undergrundsler.

Runde sider og rund bund.

BH: Drængrøft?

BJ: Sammenhængende gruber

Op til 65 cm dyb i øst-vest gående profilgrøft. Fyld som BD, men iøvrigt delvis præget af indslag af nævestore og større sten, hvoraf enkelte ildskørnede.

En ansamling af disse sten falder iøvrigt sammen med linjen for fyldskifte BH, og kunne evt. angive, at der her er tale om en primitiv drængrøft (uden drænrør) med småsten lagt i bunden. Lidt forekomst af sandet blåler, specielt mod øst i profilgrøften.

Se iøvrigt beskrivelse af BD.

BL: Stolpehul?

43 cm bredt, 9 cm dybt i sydvestvendt snit.

Gulspættet grålig gulbrun, let leret sand ned i lys gul, let leret undergrundssand.

Stejle sider og afrundet skrånende bund.

BM: Stolpehul?

25 cm bredt, 9 cm dybt i sydvestvendt snit.

Gulplettet grålig gulbrun, let leret sand i gulstribet lys gul, let leret undergrundssand.

Rundede sider og bund.

BN: Stolpehul

22 cm bredt, 12 cm dybt i sydvendt snit.

Mørk gråbrun og lidt gulplettet, let leret sand ned i lys gul, let leret undergrundssand.

Runde sider og rund bund.

CA: Stolpehul

36 cm bredt, 11 cm dybt i østvendt snit.

Grå, delvis gulspættet, let leret sand i grågul let leret undergrundssand med jernudfældningspletter.
Runde sider mod afrundet flad bund.

CB: Stolpehul

25 cm bredt, 14 cm dybt i sydvestvendt snit.
Mørk brun, let leret sand ned i lys gul, let leret undergrundssand.
Rundede stejle sider og rundet bund.

CC: Stolpehul

22 cm bredt, 16 cm dybt i sydvestvendt snit.
Gulplettet gråbrun, let leret sand i lys gul let leret undergrundssand.
Stejle sider, ujævn fladt skrånende bund.

CD: Stolpehul

26 cm bredt, 25 cm dybt i sydvestvendt snit.
Mørk gråbrun, let leret sand i lys gul, let leret undergrundssand.
Rundede sider og rund bund.

CE: Dyregang

CF: Stolpehul

20 cm bredt, 5 cm dybt i sydvestvendt snit.
Gulplettet mørk gråbrun, let leret sand i lys gul, let leret undergrundssand.
Runde sider og rund bund.

CH: Stolpehul

21 cm bredt, 19 cm dybt i sydvestvendt snit.
Mørk gråbrun, let leret sand i lys gul, let leret undergrundssand.
Lodrette sider, ujævn flad bund.

CJ: Stolpehul

26 cm bredt, 8 cm dybt i sydvestvendt snit.
Gulplettet/spættet grålig gulbrun, let leret sand gravet ned i lys gul, let leret undergrundssand.
Afrundede sider og ujævn flad bund.

CL: Stolpehul

22 cm bredt, 18 cm dybt i sydvestvendt snit.
Mørk gråbrun, let leret sand gravet ned i lys gul, let leret undergrundssand.
Lodrette sider, let skrånende flad bund.

CM: Stolpehul

23 cm bredt, 18 cm dybt i sydvestvendt snit.
Gulplettet gråbrun, let leret sand, gravet ned i lys gul, let leret undergrundssand.
Rundede sider og afrundet bund.

CN: Stolpehul

26 cm bredt, 26 cm dybt i sydvestvendt snit.
Gulspættet grålig gulbrun, let leret sand, nedgravet i lysgul, let leret undergrundssand.
Tilnærmelsesvis lodrette sider, let skrånende flad bund.

CO: Stolpehul

75 cm bredt, 57 cm dybt i sydvestvendt snit.
Gulspættet, mørk gråbrun, let leret sand gravet ned i lys gul, let leret undergrundssand.
Skrånende sider mod rund afsat bund.

CP: Stolpehul

61 cm bredt, 19 cm dybt i sydvendt snit.
Brun-mørk gråbrun, let leret sand, gravet ned i lys gul, let leret undergrundssand.
Ujævne, fladt skrånende sider med afsat rund bund

CR: Stolpehul

31 cm bredt, 8 cm dybt i sydvestvendt snit.
Gråbrun let leret sand, nedgravet i lys gul let leret undergrundssand.
Afrundet skrånende sider og rundet bund.

CS: Drængrøft?

CT: Drængrøft

DA: Drængrøft?

DB: Drængrøft

DC: Udgår

DD: Drængrøft

DE: Grøft

DF: Udgår

DH: Stolpehul

26 cm bredt, 9 cm dybt i sydvestvendt snit.
Lys gråbrun let leret sand gravet ned i lys gul, let leret undergrundssand.

Runde sider og rund bund.

DJ: Stolpehul

56 cm bredt, 47 cm dybt i østvendt snit.
Spættet gul/grågullig brun og grå, let leret sand og i centrale parti en tilsvarende, men relativt mørkere/sodfarvet fyld, som evt markerer et stolpeaftryk på 25 x 33 cm (bredde x længde).
Spredt forekomst af trækulnistre, relativt koncentreret i det mulige stolpespor.

Enkelte nævestore sten og lidt større, hvoraf nogle ildskørnede.

Stejle sider mod ujævnt skrånende bund.

DJ kan sammen med EB udgøre et sæt af tagbærende stolper.

EA: Udgår

EB: Stolpehul

66 cm bredt, 54 cm dybt i sydvendt snit.
I øvre ca 20 cm en meget spættet fyld af let leret, gul/grågul/grå og gråbrun sand. Mod bunden delvis lagdelt opbygning med samme fyldtyper. Spredt forekomst af trækul og enkelte nævestore, tildels ildskørnede sten.

Ujævnt stejle sider mod ujævn flad bund.

EB er af udseende som et tagbærende stolpehul, og kan sammen med DJ evt udgøre et tagbærende stolpepar.

EC: Stolpehul?

12 cm bredt, 9 cm dybt i sydvestvendt snit.
Gråspættet lys gråbrun, let leret sand, nedgravet i lys gul let leret undergrundssand.
Runde sider og rund bund.

ED: Stolpehul

58 cm bredt, 8 cm dybt i sydvestvendt snit.
Grålig gulbrun, let leret sand ned i let leret lys gul undergrundssand.

Afrundet skrånende sider mod ujævn rundet bund.

EE: Stolpehul?

22 cm bredt, 4 cm dybt i sydvestvendt snit.
Grågullig brun let leret sand, nedgravet i gul let leret undergrundssand.
Rundede sider, rund bund.

EF: Drængrøft

EH: Kulturlag

Ca 850 cm langt og op til 15 cm tykt i sydvestvendt snit. I kulturlaget "indgår" grube EJ.

Mørk gulbrun og mørkbrun let leret sand med spredte trækulsni-

ster og lidt ildskørnet sten.
Ujævn bølget bund.

EJ: Grube

210 cm lang og op til ca 40 cm dyb i sydøstvendt snit.
Homogen mørk gråbrun, let leret sand med spredte trækulsnistre, specielt i øvre del.
Rundede sider mod ujævn fladt rundet bund.
Nedgravet i lys gul, let leret undergrundssand med store lerede, tørveagtige pletter, som ikke synes at have noget at gøre med gruben, men evt kan jævnføres med tørvelaget under BD.

EL: Stolpehul

30 cm bredt, 5 cm dybt i sydvestvendt snit.
Spættet gul/gulbrun let leret sand, nedgravet i lys gul let leret undergrundssand.
Afrundet skrånende sider mod skrå bund.

EM: Dyregang

EN: Stolpehul

27 cm bredt, 12 cm dybt i nordvestvendt snit.
Gulplettet lys gråbrun let leret sand, nedgravet i lys gul let leret undergrundssand.
Afrundet skrå sider mod rund bund.

EO: Stolpehul

21 cm bredt, 10 cm dybt i nordvestvendt snit.
Gulplettet grålig gulbrun let leret sand, gravet ned i lys gul let leret undergrundssand.
Rund bund og sider.

EP: Stolpehul

28 cm bredt, 24 cm dybt i nordvestvendt snit.
Lys gul plettet grålig gulbrun, let leret sand, gravet ned i lys grågul let leret undergrundssand.
Runde sider og rund bund.

FA: Grube

210 cm bred og op til 51 cm dyb i sydøstvendt snit.
Lagdelt fyld, øverst med et op til 24 cm tykt gråt-lys gråbrunt let leret sandlag med spredte trækulspletter, som nedefter afløses af et ca 10 cm tykt leret, grågul-gulbrun sandlag, som dog er afbrudt på midten.
Herefter følger et op til 15 cm tykt, gennemgående lag af grå/mørkbrun/sort let leret sandlag med store pletter og partier af trækul. Dette lag tynder kraftigt ud i fyldskiftets nordøstlige side, hvor det er underlejret af et 5-10 cm tykt gråligt sandlag med trækulspletter - evt et udvasket sandlag.
Dette lag underlejres derpå af et gråbrunt sandlag, som er 5-7

cm tykt i grubens sydøstlige side, men tynder ud til et tyndt, 1 cm tykt lag under trækulslaget i grubens sydvestlige side. Nederst et 10-20 cm tykt, gulbrunt sandlag. Gruben nedgravet i lys gulbrun let leret undergrundssand. Afrundet skrånende sider mod bølget flad bund. En del sten i fylden, specielt i "trækulslaget" - op til nævestore og lidt større, enkelte ildskørnede.

FB: Grube

205 cm bred, op til 60 cm dyb i nordvestvendt snit. Forholdsvis homogen fyld af let leret grålig gulbrun sand, med tendens til sribedanelse af gul sand mod bunden. Afrundet skrånende sider, mod afrundet bund. En del sten af nævestørrelse og lidt større, heraf en del ildskørnet (?) granit. Gruben nedgravet i lys gul, let leret undergrundssand.

FC: Drængrøft

FD: Grube

Ca 350 cm bred og op til 52 cm dyb i nordvestvendt snit. Øverst med en op til 30 cm tyk fyld af mørk gråbrun, let leret sand, som overlejrer et lag af let leret, spættet gråbrun og gult sandlag, som fra en tykkelse på 1 cm i grubens sider, tiltager mod midten til en tykkelse på op til ca 20 cm. Små nister af trækul i laget. På midten af gruben går laget næsten helt ned til bunden, hvor det blot er underlejret af et tyndt, ca 1 cm tykt lag af let leret, mørk gulbrun sand, som mod begge sider i gruben vokser til en tykkelse af op til ca 20 cm. Ujævnt skrånende til afrundede sider, mod ujævn flad bund. Nedgravet i lys gul, let leret undergrundssand. Lidt sten af nævestørrelse i lagene.

FE: Stolpehul

30 cm bredt, 11 cm dybt i vestvendt snit. Spættet gul/gråbrun let leret sand. Rundede sider mod ujævn rundet bund. Nedgravet i gul, let leret undergrundssand. Moderne af karakter/udseende.

FF: Grube

Godt 4 m bred og op til ca 65 cm dyb i nordvestvendt snit. Lagdelt fyld med gråbrun let leret sand med enkelte trækulspletter i det øverste op til ca 40 cm tykke lag, efterfulgt af en (på midten) 4 cm tyk mørkgrå sandstribе - udvaskning? som tynder ud mod grubens kanter for yderst helt at forsvinde. Herunder et 10-15 cm tykt lag af mørkgrå-gråbrun let leret sandlag med store pletter af trækul, som mod bunden afløses af et dels gulspættet og et nogenlunde homogent brunt, let leret sandlag i fyldskiftets henholdsvis nordlige og sydlige side. Gruben nedgravet i let leret gul undergrundssand.

Fladt skrånende let ujævne sider mod en flad afrundet let ujævn bund.
Spredte sten i fylden, op til nævestørrelse, enkelte ildskørne-
de.

HA: Stolpehul

30 cm bredt og 21 cm dybt i nordøstvendt snit.
Gulspættet grålig gulbrun, let leret sand ned i lys gul, let
leret undergrundssand.
Stejle/lodrette sider og let ujævn flad bund.

HB: Stolpehul? dyregang?

27 cm bredt og 6 cm dybt i nordøstvendt snit.
Spættet gråbrun-grå, let leret sand ned i lys gul, let leret
undergrundssand.
Afrundede sider og let ujævn flad bund.
Ret diffus.

HC: Stolpehul/stolpehuller?

46 cm bredt, op til 19 cm dybt i nordøstvendt snit.
Gulplettet grålig gulbrun, let leret sand ned i lys gul let
leret undergrundssand.
Afrundede sider og rundet bund.
Der kan ved HC evt. være tale om to tætstillede stolpehuller,
et lavere, ca 10 cm dybt mod sø og et dybere mod nv.

JA: Stolpehul

22 cm bredt, 14 cm dybt i nordøstvendt snit.
Gulplettet grålig gulbrun, let leret sand ned i lys gul, let
leret undergrundssand.
Stejle sider og let skrå bund.

JB: Grube

Op til 45 cm dyb i nordvestvendt snit.
Mørk grålig gulbrun, let leret sand ned i lys gul, let leret
undergrundssand.
Stejle sider og ujævn flad bund.

AK: Hegnsforløb?

Ud fra deres fællespræg og regelmæssige indbyrdes placering kan
fyldskifterne BN, CB, CC, CH, CL, CN og JA indgå som del af et
hegn, som ud fra sit afdækkede ca 21 m lange forløb kan tænkes
at indhegne en mindre, lokal højning, som hovedsageligt ligger
placeret sydøst for udgravningsområdet, på kanten ned mod
Fladså.

For at anskueliggøre denne højning blev der i tilknytning til
udgravningen udtaget systematiske, tætliggende nivellementer i
dette område, på baggrund af hvilke der blev lavet en højdekur-
ve - udtegnning.

Fundliste.

- BA: 1 flintafslag
- BB: 1 tand (ko?)
- BD: 2 små sideskår af sort/mørkebrunt, relativt groft magret gods.
2 tænder (ko?)
- BJ: Øst-vest profil: 1 flintafslag, 1 mulig slibesten (tvivlsom).
14 små sideskår af relativt groft magret, gullig - sort keramik. 1 knoglefragment.
- Sydvest-nordøst profil: 2 flækker og 1 afslag.
- DJ: Ca 34, overvejende små keramikfragmenter/sideskår, gulbrun-gullig farve, relativt fint magrede.
- EB: 1 flintafslag.
4 større fragmenter af bundskår til lerkar.
Godt 2 cm tykke og meget groft magrede.
Gulbrun/gullig-sort.
28 mindre keramikfragmenter af samme karakter og lidt varierende tykkelse. Muligvis alle fra samme kar.
Større side-rand fragment af lille lerkar med kort, let udadhældende halsparti og relativ tynd rand.
Mørk brun/sort gods, relativt fint magret.
- EJ: 5 tænder, delvis fragmenterede.
- FA: 3 flintafslag og 1 stk, ildskørnet flint.
18 stk. overvejende små og brændte knogler.
14 overvejende små sideskår samt et randskår, med mørk gulbrun til gullig yderside og sort inderside. Relativt groft magrede.
- FB: 7 små stykker brændt knogle.
2 store, 1 mellemstort og 7 små stk keramik (sideskår), relativt fint magret, med mørk gulbrun til gullig yderside og sort inderside.
Større side-randfragment af lille kar/skål med kort, let udadhældende rand.
X-formet øre monteret fra øvre bugdel til umiddelbart under randen.
Flad bund?
- FD: 2 stk ildskørnet flint, 3 flintafslag, hvoraf 1 muligvis med kantretouche.
Meget opløste, ukarakteristiske sideskår af keramik af type som iøvrigt på pladsen.
- FF: 1 flintafslag.
1 stk fragmenteret keramik/lerklining?

Tegningsliste.

Originaltegninger:

Felt A - plan	1	Fladetegning	1:50
Felt A - plan	2	Fladetegning	1:50
Felt A - plan	3	Fladetegning	1:50
Felt A - plan	4	Fladetegning	1:50
Felt A - plan	5	Fladetegning	1:50
Felt A - plan	6	Fladetegning	1:50
Felt A - plan	7	Fladetegning	1:50
Felt A - plan	8	Fladetegning	1:50
Felt A - plan	9	Fladetegning	1:50
Felt A - plan	10	Højdekurveudtegn	1:500

Rentegninger:

Felt A - plan	1	Fladetegning	1:50
Felt A - plan	2	Fladetegning	1:50
Felt A - plan	3	Fladetegning	1:50
Felt A - plan	4	Fladetegning	1:50
Felt A - plan	5	Fladetegning	1:50
Felt A - plan	6	Fladetegning	1:50
Felt A - plan	7	Fladetegning	1:50
Felt A - plan	8	Fladetegning	1:50
Felt A - plan	9	Fladetegning	1:50
Felt A - plan	10	Højdekurveudtegn	1:500

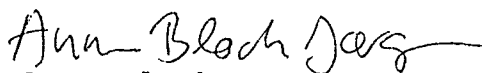
NÆM 1994:107, Fladsågård

Foreløbig rapport vedr. udgravning af boplads fra sen
førromersk/ældre romersk jernalder.
RAS j. nr. 0.467/94-12

05.04.06, Mogenstrup sogn, Hammer herred, Præstø amt.

Ved rekognoscering og prøvegravning forud for nedlægningen af KONTEK-jordkablet (jf. NÆM 1994:100-CA) blev der nordvest for Fladsåen, i et generelt fladt/svagt bølget landskab, påvist et bopladsområde fra oldtiden. Ved udgravningen, der foregik i maj/juni 1994, blev afdækket et ca. 100 x 9 meter stort areal. Herved fremkom en del store gruber samt en række stolpehuller. En del af stolpehullerne kan udgøre den nordvestlige del af et hegnsforløb til et gårdsanlæg. I gruberne udenfor hegnsforløbet blev fundet forskellige flintafslag, knogler og keramik, og heriblandt store dele af et bager / skål med X-formet hank, som kan dateres til sen førromersk jernalder / tidlig romertid. Udgravningsleder var cand.phil Niels Hartmann, ansvarlig leder var museumsleder Palle Birk Hansen. SEAS bevilgede midlerne til undersøgelsen. Beretning følger.

Næstved Museum, 13.12.1994

Anne Bloch Jørgensen
Museumsinspektør

Niels Hartmann
udgravningsleder